

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Kun puhutaan korkeakoulutetuista, tulee puhua samalla myös opiskelijoista. Opiskelijoiden osaaminen, mahdollisuudet ja muutosvoimaisuus tulee tunnistaa myös opintojen ollessa käynnissä.

Kriittisen ajattelun ja tieteen itseisarvoisuuden korostuminen tavoitteessa on tärkeää.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tutkimus- ja opetustyön riippumattomuudesta on tärkeää pitää kiinni, ja on erinomaista, että sen edistäminen on nostettu toimenpiteeksi. On kuitenkin syytä tarkastella tätä toimenpidettä tavoitteen "Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu" kanssa, jossa yksityisen rahoituksen osuutta halutaan kasvattaa. Yksityisen rahoituksen mukana tulee merkittäviä riskejä tutkimuksen vapauden toteutumisen suhteen.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

SOOL on erittäin tyytyväinen siihen, että saavutettavan korkeakoulutuksen avaimena tunnistetaan korkeakoulutuksen maksuttomuus. Tämä on tärkeä kirjaus, etenkin aikana jolloin korkeakoulutuksen maksullisuudesta joko erillisenä väylänä tai kaikkia velvoittavana käydään jälleen keskustelua.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

60% korkeakoulutusaste on kunnianhimoinen tavoite. Toimenpide-ehdotukset korkeakoulutusasteen nostamiseksi ovat oikean suuntaisia. 50 %:sta vielä kymmenen prosentin nosto herättää kuitenkin kysymyksiä ja huolia muun muassa opiskelijavalinnan sekä opintojen laadun suhteen.

Tulee huolehtia, ettei koulutustason nosto tarkoita osaamisen tason laskua: tilastollisen korkeakoulutautuneiden määrän nousun taustalla ei saa olla korkeakoulujärjestelmän, tutkintokokonaisuuksien tai opintojen laadun heikkeneminen tai vaatimustason laskeminen.

Nuorille varmistetaan sujuva pääsy korkeakoulutukseen

Opiskelijavalintojen tulee huomioida ja mahdollistaa reitti korkeakouluun molempien toisen asteen koulutusten kautta. Opettajankoulutuksen näkökulmasta moninaisia, myös epätyypillisiä reittejä opintoihin päätyneet opiskelijat rikastuttavat koko koulutuksen kenttää.

Väyläopintojen kehittämistä tulee tarkastella opiskelijan näkökulma huomioiden, kiinnittäen erityistä huomiota siihen, ettei väyläopinnoista muodostu tarpeettoman rajoittavia kokonaisuuksia alavalinnan suhteen.

Lukiokoulutuksen lisääminen tulee toteuttaa siten, että vältämme "jättilukioiden" syntymisen. Liian suurissa oppilaitoksissa ei ole riittävästi henkilökuntaa taatakseen riittävät opetus- ja ohjausresurssit jokaiselle lukiolaiselle. Tämä on pääosin koulutuksen järjestäjien alainen asia, mutta tulee huomioida myös tässä kokonaisuudessa.

Tarkoitetaanko tässä yhteydessä etäopiskelulla vain opiskelijan tuottamia osuuksia vai myös opetusta laajemmin? Opintojen toteuttaminen etänä tulee olla aina pedagogisesti perusteltua.

Alojen väliset tarpeet ja erityispiirteet tulee pystyä huomioimaan laajasti läsnä- ja etäopetukseen liittyviä käytänteitä laatiessa.

Koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin

Aloituspaikkojen lisääminen tarvitsee tuekseen pitkän aikavälin suunnittelutyötä, jossa huomioidaan alakohtaiset ja alueelliset tarpeet. Opettankoulutuksen osalta sen kartoittamiseksi tulee perustaa opettajarekisteri, jonka avulla saisimme ajankohtaista ja laadukasta tietoa. Tämän lisäksi aloituspaikkojen lisäyksessä tulee huomioida riittävä opiskelijakohtainen rahoitus, jotta opintojen laatu ei kärsi.

Vajaalla rahoituksella aloituspaikkojen lisääminen on suorassa ristiriidassa laadun vahvistumisen tavoitteen kanssa, vaikuttaen itse vajaasti rahoitettujen aloituspaikkojen opintoihin, myös koko muuhun tutkinto-ohjelmaan vajaan resursoinnin kompensaaion kautta. Tämä on nähty esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelmissa, joissa aloituspaikkoja on kasvatettu merkittävästi, joka on johtanut suuren osan opinnoista toteuttamiseen etä- ja massaluentototeutuksina. Tämä ei tue oppimista yleisesti, mutta ei etenäkään alalla, jossa kohtaaminen on keksiössä.

Korkeakoulujen ohjauksen ja oppimisen tuen viitekehys on tervetullut aloite. Sen laatimisessa tulee hyödyntää kasvatustieteellistä tutkimustietoa ja käytännön ammattitaitoa laajasti.

Opintoihin kiinnittyminen ja koulutuksen laatu vahvistuvat

Tavoitteen kirjaus "korkeakoulujen toiminta tavoittaa kaikenikäiset" tulee tavoittaa myös aikuisena korkeakouluihin hakeutuvat, vaikka painotus nuoriin on perusteltu. Aikuisena kouluttautuvat ovat usein vahvasti sitoutuneita opintoihinsa ja tuovat tärkeää käytännön kokemusta ja osaamista osaksi korkeakouluyhteisöään.

Jokaisen alan opintojen opettamiseen tarvitaan aina sekä substanssin että pedagogiikan osaavaa opettajakuntaa. Tätä varten korkeakoulupedagogiikan kokonaisuuksia tulee kehittää ja siitä tulee tehdä velvoittava osuus korkeakoulujen opetushenkilöstön kelpoisuuksia niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissa.

Mahdollisuudet kouluttautua paranevat joustavalla tutkintorakenteella

Omaan alaan orientoituminen heti opintojen alussa on tärkeää opettajankoulutuksen kohdalla. Laajojen, yhteisten opintojen sijaan tulee selkeämmin kehittää opiskelijan mahdollisuuksia kiinnittyä alaan vahvemmin, esimerkiksi orientoivien observaatioharjoitteluiden kautta.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen erikoistumisen osalta on tärkeää huomioida opettajankoulutuksen tarpeet ja saatavilla olevien opintojen kattavuus. Etenkin aineenopettajaopiskelijoiden näkökulmasta on tärkeää, että mahdollisuus opiskella laajasti opetettavien aineiden kelpoisuuksia antavia opintokokonaisuuksia säilyy korkeakoulujen välillä tasalaatuisena.

Tutkijakoulutukseen panostaminen on tärkeä ja tervetullut toimenpidesuositus.

Opettajankoulutuksen osalta kansainvälistymisen kehittämistä tulee tarkastella etenkin siten, että vaihto- tai muusta kansainvälisesti toteutetusta opintojaksosta on opintojen sisällöllisesti hyötyä opettajaksi opiskelevalle.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Lisäys: Korkeakoulutuksen duaalimallista tulee jatkossa pitää kiinni.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Opettajankoulutusta tarjoavien korkeakoulujen verkosto tulee säilyttää maantieteellisesti kattavana.

Korkeakoulutuksen duaalimallista tulee jatkossa pitää kiinni. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen omia erityistehtäviä tulee selkeyttää ja yhteistyötä lisätä.

Korkeakoulujen erikoistumisen osalta on tärkeää huomioida opettajankoulutuksen tarpeet ja saatavilla olevien opintojen kattavuus.

Roolien, käytäntöjen yms. yhtenäistäminen ja yhdessä kehittäminen on hyvä toimenpidesuositus.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Lisäys: Korkeakoulujen perusrahoitusta vahvistetaan.

Vahva perusrahoitus vapauttaa korkeakoulujen resursseja monilla eri tasoilla laadukkaaseen tutkimus- ja opetustyöhön. Yksityisten ja kilpailtujen rahoitusten hakemisen painottaminen ohjaa yhä enemmän resursseja hakuprosesseihin sekä muihin hallinnollisiin tehtäviin korkeakoulujen ydintehtävien sijaan.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen valtionrahoituksessa tulee huomioida tärkeänä osa-alueena opintojen laatu. Koulutusasteen nostolla ja aloituspaikkojen määrällä ei saada haluttua kehityskulkua aikaan, jos korkeakouluopinnot eivät ole laadukkaita.

Velkajarrun aikana kirjaukset yksityisen rahoituksen lisäämisestä herättää kysymyksiä julkisen rahoituksen roolista tulevaisuudessa. Vahvistamisen lisäksi on syytä keskustella myös säilyttämisestä.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Opiskelijoiden rooli, mahdollisuudet ja oikeudet tulee tunnistaa laajemmin osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota. Tällä hetkellä opiskelijoita ei juuri tunnisteta osana korkeakouluyhteisöä, puhumattakaan opiskelijoiden avainasemasta aktiivisina tulevaisuuden rakentajina. Vaikka opintoaika on monilla lyhyt hetki elämästä, ovat opiskelijat kokonaisuutena yksi korkeakouluyhteisön tärkeimmistä ryhmistä. Opiskelijoiden aktiivisuutta ja kiinnittymistä osaksi yhteisöä tulee tukea.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Kokonaisuutena visio on selkeä, mutta (visiodokumentille tyypillisesti) kaipaa konkretiaa. Epäselkeät sanoitukset (kuten "uudistaa") eivät kerro lukijalle uudistamisen suunnasta juuri mitään, joka heikentää dokumentin käyttötarkoitusta merkittävästi. Suunta, johon visiolla pyritään, jää siis epäselväksi.

Monet tavoitteet ja toimepidesuositukset ovat ajankohtaisia ja tärkeitä.

9. Muut kommentit

Koulutusjärjestelmän osia ei voi tarkastella toisistaan irrallisina instituutioina, vaan ne tulee hahmottaa kokonaisuuden muodostavana polkuna varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen sisältäen vapaan sivistystyön. Tämä tarkoittaa myös korkeakoulutuksen, etenkin opettajankoulutuksen tarkastelua yhtenäisen, jaetun pedagogisen ammattilaisuuden näkökulmista.

Oras Riku
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry

Laakkonen Emppu
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry